Не першу сотню літ росте на пагорбі посеред заплавної луки кремезний дуб із розлогим, покрученим, мов пальці в старої роботящої людини, гіллям. Він міцно вчепився в землю товстим корінням, й жодному вітрові, здається, несила похитнути його сонцем обсмалений, дощами й морозами покарбований стовбур.

Час добряче подзьобав кору велетня, блискавкою скосило верховіття, а внизу, поблизу землі, виникло чималеньке дупло. Саме це дупло й завдавало найбільше прикрощів дубові.

Дупло, звичайно, не одразу було таким, як тепер. Спочатку це була звичайнісінька виразка на корі — вепр ікла точив. Потекли соки з рани, накинулися на солодке питво комахи різні, хотіли висмоктати з дерева всю живильну вологу, та воно не далося — швиденько рану зарубцювало. У дерев, як і в людей, болячки змолоду швидше гояться.

Другу, вже невигойну, рану дуб одержав під час фашистської навали. Він урятував тоді життя молодому винищувачеві танків, прийнявши на себе ворожий постріл. Снаряд глибоко проник у тіло велетня, трохи навіть надколов стовбур, обпалив довкола себе деревину. Добре, що не вибухнув. Пізніше, через кілька років, дерево виштовхнуло з свого тіла осоружну залізяку. Але рану затягнути сил уже не вистачило. Туди одразу ж набилося багато комах-деревоточців. Самі вони не їдять деревини, а ось їхні личинки тільки нею й живляться. Ви бачили, напевне, які глибокі ходи залишають вони після себе у наймічнішому дереві. Дупло з року в рік збільшувалося. Розкошували деревоточці, а що міг дуб зробити? Стогнав, сердешний, від безсилля, опускав додолу гілля від горя невтішного. Важко оборонитися від хвороб звірові, та все ж таки знаходить він нерідко поміч (то в мурашник від надокучливих комах ляже, то рослинку лікарську знайде), а дереву тільки доля-вдача може зарадити.

Не обминула радість і нашого дуба. Летів улітку бджолиний рій, сів перепочити на гілку, а тут дупло. Далі бджоли не полетіли, оселилися в ньому. Швиденько почистили, зайвину з нього викинули. Затишні стало, сухо. А там, де сухо, немає місця деревоточцям. Деякі з них, щоправда, хотіли проникнути в дупло, так де там: хазяї і на поріг не пустили. Невдовзі бджоли обжилися, меду наносили. Довго їм дупло за вулика правило. Дуб уже й хвилюватися за свою рану перестав. Аж тут нова біда: пасли хлоп'ята корів на луках та й надибали якось на бджіл. Не знайшлося серед пастушків розумника, щоб зупинив, стримав їхнє бажання звідати дикого бджолиного меду. Хоч і хоробро захищалися крилаті трудівниці, та викурили їх з дупла хлоп'ята. Наїлися меду з вощиною. А дупло знову нічиїм стало... Однак ненадовго, бо вподобали його навесні їжаки. Невдовзі і їжаченята у гнізді з'явилися. Знову заспокоївся дуб, бо нові гості, ласі до різних хробачків, не дадуть їм дерево їсти. Та ось натрапив на їжачу сімейку голодний лис. Вже й проминув дуба, а тоді почув запах їжаків і вліз у дуп.ло. Як не підступає до них — голки колються, а до тіла — зась! І все одно придумав хитрюган: випхав батька-їжака з дупла, хоч і лапи та морду поколов, а тоді покотив його до озера.

У воді їжачу сімейку згубив.

Після того в дуплі довго ніхто не жив, потім цілу зиму господарювала в ньому куниця. Її налякали все ті ж пастушки, і вона подалася до лісу. Однієї весни качка вивела в дуплі каченят...

А ще під відхиленою корою знайшли притулок метелики, мухи, комарі. Вони й не дишуть. Може, загинули на холоді? Ні. Як прийде весна, відтануть закоцюблики, оживуть.

Неподалік від дупла, під зашерхлим листям, зібралося кільканадцять яскраво-жовтих сонечок. Влітку вони поодинці розкошували на луках, де на пагонах щавлю збиралися шкідливі попелиці — найулюбленіша їхня здобич, а як тільки потягло холодом, сонечка збилися тут докупи й

також закоцюбли. Прямо під ними, у заглибинці. теж життя тепліє: равлик, що влітку об'їдав листя на кущах, знайшов у ній схованку.

Цього літа дуб був страшенно здивований: у гущавині його гілля з'явилася не бачена досі істота — дуже схожий на білочку звірок, тільки надто маленький. Мордочка гостренька, на щоках чорні плями, вуха великі, круглі. Хвіст довгий, ще й з китичкою на кінці. Звірок довго нишпорив по дубу в пошуках малого дупельця, але не знайшов його. Тоді спустився на землю, набрав сухої трави й звив собі на дубі кубельце. Перепочив і почав полювати на слимаків, гусінь, комах різних. Виходить, ще один захисник з'явився, зрадів дуб. Пізніше всюдисуща сорока розповіла йому, що цього звірка сонею звуть. Що жила вона, соня, донедавна в саду, там у неї дупельце було в старій груші, тепер її спиляли, ось соня й помандрувала в пошуках схову. Дуб здивувався тоді незвичайній назві звірка, бо той спав дуже мало, все нишпорив у гіллі, а то й на землю спускався в пошуках їжі. А тепер, коли холоди настали, зрозумів, що соня справді любить спати. Із свого благенького житла ще рано восени перебралася в міцне гніздо вивільги, вкрилася, немовби ковдрою, кількома дубовими листочками й міцно] заснула. Нічого, до прильоту птахів проснеться.

...Тихо довкола. Іскряться легенькі сніжинки, із-за темної, набряклої хурделицями хмари вигулькнуло сонце. Воно торкнулося своїми промінчиками-гінцями верховіття дуба, й він радісно стрепенувся, відчувши їхнє лагідне тепло.

СПОДІВАННЯ

Весна завирувала бурхливою повінню, стрімка вода спінила залишки потемнілих на сонці снігових заметів, потягла у безвість засохле бадилля торішніх бур'янів, закрутила вирвою над скреслим озерцем, забрала у незвідані мандри його дрібних мешканців, підступила загрозливо і до пагорба, на якому височіло могутнє дерево.

Минуло кілька днів, водяна крутоверть утихомирилася, на підсохлому пагорбі зібралася вціліла живність. Під дубом сполохано пряв вухами білястий заєць. Весна прийшла рано, й він не встиг повністю полиняти — змінити маскувальну зимову шерсть на літню — сіреньку. І хоч він уже висохнув після холодної купелі, однак продовжував тремтіти. Й було чого: скраю пагорба калачиком скрутився лис. Той самий хитрюган, що розправився тут з родиною їжаків. Цього разу він сам потрапив у біду: бурхливі потоки всюдисущої води застали його посередині лук, де він мишей ловив. Невдаха мисливець так захопився полюванням, що не встиг і оком змигнути, як перша хвиля повені потягла його по купинах. Спочатку він борсався проти течії, а тоді, як геть виснажився підкорився стихії. Мокрого, знеможеного викинуло лиса на край пагорба, де він і лежить уже другий день, не вірячи, мабуть, що лишився живий.

Під торішнє дубове листя сховалося з півтора десятка мишей. Вони поки що не бідують: точать жолуді, не знаючи, яким болем відгукується загибель кожного з них у серці старезного дуба. Час від часу викидає на поверхню купку землі оксамитовий кріт. Його підземні галереї заповнилися водою, і він квапиться будувати нові — на пагорбі. Галереї потрібні кротові, як відомо, не для прогулянок знічев'я. Це — своєрідні пастки для комах і їхніх личинок, що ними навіть кріт живиться. Дуб не ображається на крота, коли він близько до коріння підходить, бо знає, що той позбавить його багатьох шкідників.

З того боку, де сонце, кора на дубі нагрілася. Ожив під нею метелик-кропив'янка. Ще не вірячи, що йому вдалося щасливо перезимувати, поволі вичалапав на волю. Яскравий день, свіже повітря задурманили йому голову, й метелик на якусь мить завмер, а тоді почав пробувати крила. Розвів їх — немовби веселка зблиснула між чорним гіллям — хоч і тремтять з незвички, але летіти можна. Змахнув ними сміливіше й полетів. Легенький вітерець підхопив кропив'янку, підняв вище й поніс у напрямку лісу. Якщо поталанить йому долетіти туди без пригод, відкладе в сухій місцині яйця. А з них пізніше вилупиться гусінь, яка так любить кропивою ласувати, а згодом і лялечка утвориться. З неї аж під

осінь вийде молодий метелик... Поки що ж темною цяточкою поніс вітерець одного з дубових закоцюбликів. Нехай йому щастить!

Лис прийшов нарешті до тями. Нюхнув повітря — зайцем пахне. Очам своїм не повірив, як побачив під деревом вуханя. Напружив м'язи — слухаються. Пружиною стрибнув на зайця. Та тільки лоба об дуба набив, заєць теж не дрімав — довго б вони кружеляли навколо дуба, якби не помітив заєць вирване з корінням дерево, що пропливало повз пагорб. Зібрав останні сили й стрибнув. Щоправда, вдарився об гілку, але то нічого — втік-таки від хижака. А лис тепер уже все життя боятиметься води. Він але заскавчав через таку невдачу. Облизався й ліг під дубом. Затихнути б мишам у цю мить. Так ні — шелесть та шелесть у листі. Лис їх швиденько переловив на превелику радість дубові. А може, не. встигли вони всі жолуді поїсти!

Прокинулися від зимової сплячки кажани. Свиснули щось один одному, заворушилися. Було б їм те, що й мишам, та лисові не до них: на обрії з'явився човен, а в човні людина — лісник. Як не ховався лис від нього за товстим стовбуром дерева, бо в дупло-пастку залазити побоявся, а все ж лісник його побачив. Надів брезентові рукавиці і, як шкідливого цуцика, вкинув лиса у мішок. Якби взимку, пропав би довгохвостий лис, шкуру таки красиву мав, а так лісник випустив його у ліс. Бігай до зими спокійнісінько, а там, гляди, не потрап мисливцеві на мушку!

З'явилося чимало мошви. Дрібнюсінькі надокучливі істоти хмарою майнули у пошуках теплокровних тварин. Проникли і в дупло. Зголодніло накинулися на кажанів. Лізли їм у вуха, очі, забивали дихання. Летючі миші остаточно прокинулися й швидко впоралися з нападниками. Та що їм ця невеличка зграйка? Під вечір вони вилетіли на полювання й ловили мошву до ночі...

Невдовзі на пагорбі з'явилася гостя. Стара болотяна черепаха припливла сюди, щоб перепочити після вдалого полювання на молодих линів, які водилися на дні затопленого озерця. Розімліло виставила з-під

панцира голову, ноги і хвіст. Задрімала. Так і провела тут ніч, а вранці шубовснула у воду й подалася у пошуках болота, де їй легко буде сховатися в густих заростях.

Від лісу почулося басовите гудіння джмеля. Це струмені повітря підхопили в свої обійми й потягли до води одвічного мешканця суші. Вже й сили полишали джмеля, а довкола — безкраї водні простори. У відчаї роззирнувся довкруж і побачив пагорб, а на ньому дуба. Виборсався з обіймів легковажного вітру і майже над самою водою попрямував до рятівного острівця. А перепочивши, почав обстежувати пагорб. Що шукав? Звичайнісіньку мишину нірку. Навіщо вона йому, скажете? Та щоб влаштувати житло. Адже як ведеться у джмелів: до весни доживають з усього рою лише молоденькі самочки, які розлітаються навсебіч, щоб створити нові сім'ї. Збільшиться крилатих мешканців і під кроною старого дуба.

Вода почала потроху відступати од пагорба. Дуб з тривогою поглядав на почорнілі, набубнявілі, в тріщинах жолуді. Що з ними буде? Чи проростуть? Хоч і здогадувався: і цієї весни не буде, мабуть, коло нього рідні — сухі жолуді миші поїли, а від замочених мало користі. І все ж таки сподівався...

ВДЯЧНІСТЬ

Літо прийшло з грозами. Вранці парить, а посеред дня миготять звідусіль блискавиці, ллє рясний дощ, а то й град випаде. Вода відступила од пагорба, звільнила із свого полону луки, озерце. Тепло й волога зробили своє — навкруги, куди оком кинь, безкрає море різнотрав'я.

У дуба радість: з тих жолудів, що замочило навесні, один таки проклюнувся росточком, учепився в землю й викинув два листочки. Високі трави затулили їх від сонця, вітру й зливи. Якщо не затопче ніхто — рости дубочку, розвиватися. Велетень також вкрився зеленим листям,

яке сховало його покорчене тіло, виразки на корі, сухе гілля. В його кроні знайшли собі прихисток різні пташки. З найбільших — вивільга. Прилетіла вона недавно. Маючи яскраве забарвлення, намагається потрапити на батьківщину тоді, як тут усе зазеленіє. Тому й не побачиш її серед листя. Тільки чути голосне "туї-ліу, туї-ліу". Це якщо гарна погода. А як на негоду — нявкає, немовби кішка.

На гілці, що майже над землею, славки звили гніздечко. Працелюбні пташки. Ні хвилини не сидять без роботи, все нишпорять між листям у пошуках корму для своїх діток, бо ті постійно їсти просять. Дуб спостерігає за ними і час від часу скрушно зітхає. Лише йому відомо, яка трагедія розіграється невдовзі у гнізді славки. Ще тільки яєчка пташка відклала — з'явилася тут зозуля. Кібцем кинулася на славок, вони злякалися й покинули гніздо напризволяще. Зозуля тим часом відклала у гніздо своє яйце, зовні дуже схоже на яйце славки, схопила у дзьоб чуже і полетіла геть. Вернулися славки й нічого не помітили. І тепер не помічають, що одне пташеня росте найдужче, рота роззявляє найширше. Голодне! Ось і пхають йому пташки найбільше корму. Дуб не раз уже бачив, чим закінчується ця історія: виросте зозуленя й повикидає пташенят славки з гнізда, будуть жалісливі пташки одного його годувати...

На самому вершечку дуба нерідко перепочивають дві сірі ворони. Теж розбійниці неабиякі: тільки й живуть тим, що яйця випивають, пташенят крадуть, а це вже призвичаїлися рибу в озері ловити. Велика вода, відступаючи, залишила в ньому багато риби, особливо дрібної. Ось ворони й тягають верховодку з озера своїми пазурами. Рибалки знайшлися! І на цей раз одна з ворон надшилася добрячу рибину з озера висмикнути. Набрала висоту й каменем упала вниз. Хапнула рибину, а та її вниз потягла. Намочила ворона крила, не може їх відірвати від води. Несамовито крикнула, аж моторошно довкола стало, й пішла на дно. Подруга ворона політала-політала над озером, каркнула з досади й подалася до лісу. Ніколи, виходить, подумав дуб, зітхнувши, ворона не стане чайкою.

Травами кінь ішов. Одбився від табуна. Пити захотів і прямував до озерця. Над ним стрижі в'ються. Чому? Бо кінь, ідучи, піднімав з трави мух та комарів. Ось і ловлять їх серпокрилі. Не відстають од них і бабки. До чого ненаситне: за літо, кажуть, лише комарів з'їдають мішок. А що вже гарні: красивішої комахи, напевно, немає — тіло витончене, крила прозорі, блискучі. А літає як?! То прямо, наче швидкісний літак, то, ніби вертоліт, зривається вбік, зринає вгору, стрімко падає вниз. Мрія багатьох конструкторів створити літальний апарат, подібний до бабки.

На лузі, у високій траві, качка вивела пташенят. Химерні жовто-сірі клубочки копошилися довкола матері, а вона ніяк не могла вирішити, якою дорогою вивести їх до води. Найближче — навпрошки. Та чи зможуть крихітки пробитися крізь різнотрав'я? А що, як протоптаною стежкою дістатися озера й там у лепесі та очереті зачекати, доки підростуть каченята? Корму в озері, вони вже перевіряли, вдосталь. І рушила галаслива сімейка до озера...

Почулися голоси, й біля дуба з'явилися діти, а з ними дорослий — сивоголовий, в окулярах. Дерево зіщулилося в передчутті якоїсь нової біди. А найдужче вболівало воно за молоденького дубочка, якого навіть ненароком так легко було затоптати. Швидше б люди йшли звідси!

Однак ні діти, ні дорослий (то був їхній вчитель) нікуди не поспішали. Учні поклали на землю свої рюкзаки, дістали з них записнички, фотоапарати, приготувалися слухати вчителя. І тут дуб почув таке, від чого йому стало приємно й затишно. Дорослий розповів дітям, що вони знаходяться в неповторному місці, де зростає найстаріший у цій місцевості дуб, це на заплавних луках іще трапляються рідкісні іриси. Він показав дітям красиві сині півники, і вони почали замальовувати їх, фотографувати. І жоден з цих дітей не зірвав півника. Дубові це сподобалося, адже на його пам'яті той час, коли цих красивих рослинок було багато, він бачив і те, як винищувались ці гарні квіти людьми. їх зривали на букети, викопували з корінням, щоб посадити у себе вдома на клумбах...

Через кілька днів поблизу дуба зупинився легковий автомобіль, за кермом якого сидів сивоголовий учитель, а в салоні — учні. Вони вивантажили з багажника каміння, цемент, пісок. Вчитель дістав лопати і сокиру, підійшов до дерева. Дуб зацiпенів від страху, він бачив, як колись ось такими сокирами звалювали сусідні дерева. Як він помилився в цих людях, подумав про них хороше!.. А вчитель уважно оглянув дупло, обережно почистив його від зотлілої деревини, лопатою вигріб сміття ізсередини й махнув рукою хлопцям — починайте! Учні приготували у коритці розчин цементу з піском, обмазали, поштукатурили всередині дупло, а тоді почали занурювати в розчин каміння й закладати ним дупло. Коли заклали — замазали отвір густішим розчином, почекали, поки він затвердіє, видряпали на ньому цвяхом: "Рости, дубе, ще тисячу літ!" Учитель прискіпливо оглянув учнівську роботу й задоволено всміхнувся. І (о диво!) дуб упізнав у ньому того юного воїна, якого він колись порятував від смерті.

А ще, і це найдужче зачепило за серцевину велетня, діти (помітили таки!) обгородили трикутником із дощок дубочок. Рости тепер йому й міцніти!

Пішли. Дуб іще довго вдячно махав їм услід зеленим гіллям.

БЕЗСМЕРТЯ

Дуб не одразу відчув, що прийшла осінь. Його тужаве листя довго не піддавалося прохолодним ночам і продовжувало зеленіти на жовтому тлі далекого лісу. Вдень припікало сонце. Настало так зване бабине літо. Цього року було воно пізнім. А на нього чекали. Не лише старі дерева, звірі та птахи, щоб востаннє погрітися в лагідних променях, але й молоді павучки, які нещодавно вивелися й неспокійно сновигали по тонких гілочках дерева. Тільки-но встоялася тепла днина, вони відразу ж стали випускати павутину. Довгу-предовгу. Подув легенький вітерець і відірвав її від гілочки, а разом з нею й павучка, і поніс їх у незвідані краї. А що для павучка, цієї крихітки, незвідані краї? Відлетів з десяток метрів — і вже чужина, інша б тваринка заметушилася од неспокою,

почала б оглядатися, як його додому вернутися, який шлях найкоротший вибрати. Тільки не павучок! Чим далі він відлетить од дуба — тим щасливіший, бо там, на дубі й довкола нього, їх, павучків, надто багато зібралося, ось і розлетілися вони навсібіч, щоб освоювати нові угіддя.

І хоч дубову крону ще не зачепили листопади, однак пташок у його гіллі поменшало. Подалися у теплі краї вивільги, ошукані зозулею славки (таки вигодували чуже пташеня), горлиці, які заколисували дуба і весь довколишній світ своїм лагідним туркотанням. Ще раніше, відколи над луками щоранку почали клубочитися вересневі тумани, велетень став свідком дивовижного явища: неподалік, поблизу озерця, перед вильотом у далеку дорогу зібралося кільканадцять лелек. Красиві чорно-білі птахи граційно витанцьовували, немовби на оглядинах, хизувалися сильними крильми, міцними ногами, вмінням голосно клекотати — на цьому зібранні, знав дуб, обирався вожак. Тільки найсильніший, наймудріший, найдосвідченіший лелека може повести зграю туди, де немає зими, де завжди тепло і вдосталь їжі. Шлях буде довгий і нелегкий, тому лелеки не відразу кинулися у вирій, а ще довго тренувалися літати клином.

Тільки тепер, коли на луках стали з'являться мисливці, стара качка полетіла разом з виводком, уже дорослими птахами, в плавні, що над річкою. Там, у густих заростях, їм буде безпечніше. Над ними вже не раз пролітали зграйки качок, кликали їх із собою, молодь тривожно дивилася їм услід, однак стара качка тихим кряканням заспокоювала їх — уже не першу зиму вона перебувала на річці поблизу міста, де вода не замерзала і було вдосталь корму, і люди, знала вона, там не чіпають, навпаки, у люті морози підгодовують їх смачною поживною їжею. Так навіщо ж летіти так далеко, ризикуючи в дорозі потрапити в гострі пазури хижим птахам чи на очі мисливцеві?!

До дуба прилетіла галаслива зграя синичок. Давно їх тут не було. Сиділи в лісі, збираючи комах та гусінь на деревах, а про нього, велетня, забули. Образився на них дуб, адже кращого захисту від комах-

шкідників, як синички, не знайти. Пташки зразу ж відчули невдоволення велетня. Вони виправдовувалися, буцімто сам він у всьому винен, оскільки немає на ньому дупелець, де б змогли вони виводити пташенят. Е, ні замахав гілками дуб, не треба йому дупелець... Синички поникали серед листя, знайшли кілька бідолах комашок, а тоді гайнуєш на луки насінням трав ласувати. Непосидюхи! Це їхня пора, знав дуб, нехай порозкошують, бо невдовзі зима, й тоді важко, ой як важко буде синицям — ні корму не стане, ні затишку. У люту зиму з десятка синиць виживає, буває, одненька. А дубові не так вони вже й потрібні будуть: цього літа завівся неподалік від нього мурашник. Все ті ж діти, що з учителем, якого він колись порятував од напасті приходили. Які дупло перемонтували. Принесли вони у відрі частину мурашника з комахами, зробили на пагорбі неглибоку ямку, розпушили на дні ґрунт і висипали туди принесене. Ще й обгородили. Придумали отаке, дивувався велетень, хіба не відомо, як мурашники розводяться. Влітку, коли спекотно і безвітряно, вилітають з нього крилаті мурахи, знаходять собі нове місце й оселяються. Минає чимало часу, поки новий мурашник над землею спинається. А щоб відром мурашник переносити — нічого з того, напевно, не вийде! Аж ні — якийсь час мурашок не видно було, а тоді швиденько звели будівлю з дрібного пагіння і трав та й почали нишпорити скрізь у пошуках їжі. Добралися й до дуба. Тож є в нього тепер захисники від ненажерливої гусені! Тепер, як прохолодно стало, мурахи припинили марні мандрівки по дереву, стали утепляти на зиму своє житло, закривати входи-виходи...

На луках шампіньйони з'явилися — білоголові гриби-печериці. І знову тут стало людно. Толочать грибники трави, мимохіть збирають для букетів голубі іриси, які вдруге зацвіли, висмикують з кореневищем зубрівку (придумав же хтось, що вона від молі захищає!). Швидше б осінні дощі пішли, мріє велетень, тоді безлюдно стане на луках, тоді спокійно відцвітуть осінні квіти, дозріють печериці і порхавки і, як вигулькне сонце та підсушить усе довкола, посіють міріади дрібнюсіньких, невидимих спор, з яких колись виростуть гриби.

Вночі до дуба навідався небажаний гість — вепр. Наївся жолудів, полежав до світанку, а тоді подався до лісу. У дуба знову тривога: як приведе сюди вепр увесь свій виводок — геть повизбирують Жолуді. Не раз таке бувало.

І чого так довго не падає листя? Накрило б жолуді, не так би їх було видно ласунам. Інші дерева вже голі. Дуб напружився, трусонув гіллям, та листя не падало. Чи ж забув, що його листя нічого рівняти з листям інших дерев, адже те, що воно так довго не падає, ознака приналежності його давніх предків до вічнозелених рослин. А тут миші з'явилися. Зраділи свіженьким жолудям. їдять, аж за вухами лящить, у нірки про запас тягають. Немає на вас, ненажер, обурюється дуб, хитрющого лиса. А той, наляканий весняними пригодами, не з'являвся. Миші й уночі не припиняють роботи. Збіглися до дуба мало не з усієї луки. Велетень і не помітив, як тихо сіла па нижню гілку давня його приятелька сова. Вона знала, либонь, де шукати здобич. Каменем упала вниз, аж біля землі розкрила широченні крила і знову знялася вгору. А в пазурах — миша. Кілька ночей сова прилітала до дуба, аж поки не змикитили миші, що на них тут смерть чигає, й не дременули подалі від біди. А сова також вирішила зробити перерву, щоб пізніше ще раз навідати дуба — про всяк випадок!

Несподівано вдарив морозець. Вкрив луки інеєм, краї озерця взялися кригою, прихопивши в свої холодні обійми кількох равликів. Їхні родичі давно вже булькнули на дно, щоб виринути по теплу, а ці сміливці ніяк не хотіли впадати у зимову сплячку. Що тепер з ними буде? Нічого. Вже навесні відтануть і продовжуватимуть своє тихе, непомітне життя. Якщо, звичайно, під час відлиги не видзьобають їх з криги сірі ворони. І таке буває. Чи не тому краще перебувати зиму на дні водойми, якомога далі від ворогів?

Якби дуб міг поглянути на себе збоку, то помітив би, що і його листя тепер пожовкло, взялося памороззю. А як пригріло сонце, повіяв вітерець, окремі листочки почали опадати. Дзинь-дзінь-дзелень!

Немовби золотими дзвониками вигравали, вдаряючись об заніміле гілля, вкриваючи узвишшя багряною ковдрою.

До дуба знову прийшли школярі-юннати. З двома невеликими кошиками. І почали збирати жолуді. Брали лише найкращі — великі, міцні. Й тихо розповідали одне одному, як виростять з них на пришкільній ділянці молоді дубочки, а тоді посадять гай на честь свого сивоголового вчителя, який, виявляється, нещодавно помер. Так ось чому такі сумні діти, й собі зажурився дуб. А юннати мріяли, як з жолудів піднімуться отакенні, як цей велетень, дерева. І що кращого пам'ятника своєму навчителю їм не придумати, а той гай буде ще й безсмертям вікодавнього дуба.

Як тут з ними не погодитись...